

GELIJKWAARDIGHEID – INTEGRITEIT – BETROKKENHEID

Indien je als begeleider gelijkwaardig met cliënten omgaat ben je betrokken op hen, respecteer je hun integriteit en hun privacy.

Je gaat er van uit dat in alles wat je doet, wat je zegt, wat je beslist, de ander evenveel waard is als jezelf. Het betekent ook dat je de ander respecteert zoals hij is en dat je met hem omgaat op basis van overleg.

Dit alles is niet zo vanzelfsprekend als je dagelijks omgaat met mensen met een verstandelijke beperking.

Door onze ingesteldheid van zorgverlener moeten we ons de vraag durven stellen of wij onze cliënten niet in de positie van afhankelijkheid, passiviteit en onmondigheid houden.

“Krijgen zij voldoende mogelijkheden om zelf keuzes te maken, om verantwoordelijkheid te dragen, om zelf invloed uit te oefenen op hun levenssituatie en om diepgaande menselijke relaties op te bouwen en in stand te houden.”

In heel deze benadering staan 2 concepten centraal nl. **relatie** en **autonomie**.

Relatie persoon met verstandelijke beperking-begeleider : BETROKKENHEID – INTEGRITEIT.

Onze relatie met de cliënten wordt gekenmerkt door gelijkwaardigheid, ze biedt houvast en veiligheid en ze is gebaseerd op fundamenteel respect.

Gelijkwaardigheid

Gelijkwaardige interacties zijn gekleurd door een *onvoorwaardelijke en authentieke waardering* van de persoon, niet omdat hij het verdiend heeft, maar louter om wie hij is.

Gelijkwaardigheid impliceert *zo weinig mogelijke dominerende interacties*.

De verantwoordelijkheid van begeleiders bestaat niet uit het beheersen van het leven van de cliënten en zorgen dat alles volgens plan verloopt.

Gelijkwaardigheid is synoniem voor *wederkerigheid in de relatie*.

Iemand aanraken of verzorgen, samen werken, eten, iets samen ondernemen, feesten, er samen op uit trekken kan benaderd worden in termen van een dialoog waardoor we het mogelijk maken dat cliënten gaan participeren in de interactie; zo ervaren zij dat het plezierig is met anderen om te gaan en om anderen waardering terug te geven.

Houvast en veiligheid

De relatie dient voldoende houvast te bieden aan de cliënt, zodat geborgenheid en veilige gehechtheid kunnen groeien.

Dit wordt mogelijk gemaakt door de *herkenbaarheid en de voorspelbaarheid* in de omgang. Vaste begeleiders maken duidelijke afspraken MET de cliënten vanuit een positieve relatie; zo komen zij samen tot geïndividualiseerde regels of rituelen die een houvast betekenen voor de cliënt. Vanuit een genuanceerd en zorgvuldig luisteren en

kijken naar alle aspecten van het gedrag kunnen subtiele signalen opgevangen worden die het al dan niet “goed-gevoel “ van de cliënt aangeven.

Respect

Respect omvat het onderkennen en het waarderen van *de specifieke eigenheid* van de persoon met een beperking. (integriteit)

Dit impliceert tevens respect voor zijn ideologische, filosofische en godsdienstige overtuiging.

De begeleiding moet afgestemd zijn op de individuele behoeften en mogelijkheden van elke cliënt en hem de ruimte bieden om zichzelf te zijn, met zijn eigenaardigheden en zijn persoonlijke verlangens. Dit vraagt van alle medewerkers een zoekproces naar wie de cliënt is en wat hij nodig heeft. De begeleider leeft zich daartoe in in de belevingswereld van de cliënt. Hij probeert er telkens opnieuw achter te komen hoe iemand denkt, voelt en handelt, hoe hij zichzelf ervaart in zijn omgeving, wat hij prettig vindt, waar hij bang voor is, hoe hij in de wereld staat.

Sociale netwerken

Sociale netwerken bevatten het geheel van betekenisvolle figuren (ouders, familie, kennissen, groepsgenoten, burenen..) met wie men sociale interacties onderhoudt. Het opstarten van een afgebrokkeld sociaal netwerk en het versterken of uitbreiden ervan is een belangrijk werkpunt voor de begeleider.

Sociale interacties bieden mogelijkheden om sociaal gedrag te leren, om anderen te ontmoeten, om vriendschappen te vormen en om lief en leed met elkaar te delen. Het maakt het voor deze mensen ook beter mogelijk om als volwaardig burger met en tussen andere mensen te leven. Met een goede steunstructuur zijn cliënten beter opgewassen tegen bedreigende en stressvolle situaties en kunnen problemen makkelijker benaderd worden.

De emancipatie en autonomie: BETROKKENHEID –INTEGRITEIT.

Emancipatie beoogt dat mensen *greep krijgen op hun eigen bestaan en bestaansontwerp d.m.v. bewustwordings-, keuze-, en veranderingsprocessen.*

Men spreekt in dit verband ook over **empowerment**.

Het uitgangspunt is de overtuiging dat elke persoon met een beperking, net als iedereen, een rijkdom aan talenten, mogelijkheden en potentialiteiten in zich heeft. De ultieme betrachtning bestaat erin de persoon met een beperking bij te staan in zijn proces tot zelfverwezenlijking.

Anderzijds moeten we er ons van bewust zijn dat begrippen als normalisatie, integratie en emancipatie streefdoelen zijn, maar het zou net getuigen van weinig respect als we elke persoon met een beperking kost wat kost zouden willen integreren, normaliseren en emanciperen. De persoon met een beperking moet het recht hebben *zijn leven* te leiden, anders te leven dan wat normaal gangbaar is : een *levenswijze die tegemoet komt aan zijn wensen en recht doet aan zijn beperking*.

Het enige objectief dat ons handelen richting geeft is **het welzijn of het welbevinden** van de cliënt en zijn kwaliteit van leven; aan de begeleider de belangrijke opdracht om dit welbevinden te peilen of te bevragen.

Autonomie

In onze begeleiding moeten we ons kritisch en eerlijk afvragen of we de cliënten de kans geven te doen wat ze zelf kunnen en of we hen de verantwoordelijkheid geven die ze kunnen dragen. In hoeverre geven wij hun de kans om hun leven op een unieke wijze in te vullen ?

Wanneer wij beslissen en bepalen, zonder de persoon daarbij te betrekken, nemen we hem alles uit handen en heeft hij nauwelijks mogelijkheden om de situatie zelf in handen te nemen.

Keuzevrijheid

Mensen met een verstandelijke beperking moeten, rekening houdend met hun mogelijkheden, de gelegenheid krijgen om zelf keuzes te maken. Als begeleider moeten we zeer nauwgezet en gevoelig luisteren naar de stem(men) van de cliënt en zijn omgeving : wie is hij, wat vraagt hij en wat kunnen we voor hem doen ? Dit in tegenstelling met de vraag : wat hebben wij hem te bieden ?

Als begeleiders beslissen wij te veel over het leven van de cliënten.

Zelf kiezen kan op verschillende niveaus, afhankelijk van de mogelijkheden van de cliënt. Dit kan gaan van welke kleding, maaltijden, kamerinrichting...tot woonvorm, dagbesteding, relaties en seksualiteit.

Spanningsveld tussen zelfbepaling en blijvende afhankelijkheid.

Begeleiders voelen zich verantwoordelijk en willen het leven van de cliënten “om hun bestwil” sturen.

Door de autonomie van de cliënten prioriteit te geven, kunnen deze zichzelf en anderen schade berokkenen. Het nemen van verantwoorde risico's (zie visietekst) is noodzakelijk om mogelijkheden van cliënten te ontdekken en hun grenzen te verleggen. Zo kunnen ze successen én mislukkingen meemaken en zo hun eigen mogelijkheden en beperkingen ontdekken.

Cliënten moeten de consequenties van hun zelfgemaakte keuzes en beslissingen leren dragen. Bij dit alles dient de weg van de geleidelijkheid gevolgd te worden. Keuzes kunnen toenemen in aantal, in domeinen waarop ze betrekking hebben, of in belangrijkheid.

Ook betrokkenheid kan in verschillende vormen gerealiseerd worden, gaande van informatie krijgen, gehoord worden, een stem of inspraak hebben tot zelf een beslissing nemen.

Hier ligt een grote verantwoordelijkheid van de begeleider om de capaciteiten van de cliënt realistisch in te schatten.

Er is een goede en duidelijke communicatie vereist tussen cliënten en begeleiders, gericht op het maken van onderlinge afspraken over de keuzes en beslissingen die cliënten kunnen maken en over de grenzen waarbinnen dit moet gebeuren.

BESLUIT

Kiezen voor een zorg waarin enerzijds het opbouwen van relaties, gekenmerkt door respect, vertrouwen en gelijkwaardigheid, en anderzijds het streven naar autonomie en keuzevrijheid centraal staan, is niet de gemakkelijkste weg.

Ze lijkt nochtans de enig mogelijke weg met het oog op een kwaliteitsvol leven. De vertaling in het dagelijks leven van de begrippen “autonomie” en “relatie” is natuurlijk mede afhankelijk van de persoonlijke mogelijkheden en wensen van de cliënten.

Attitudes en vaardigheden van de begeleiders die noodzakelijk zijn om de integriteit van en de betrokkenheid op de cliënten te garanderen.

Kunnen luisteren : niet alleen horen wat de cliënt zegt maar begrijpen wat hij bedoelt; dit zowel verbaal als non-verbaal (inleving).

Serieus nemen : ingaan op dat wat een cliënt aangeeft; zijn keuzes, normen en waarden respecteren.

Verstaanbaar communiceren : niet alleen maar spreektaal gebruiken, maar alle middelen die voorhanden zijn gebruiken om je duidelijk te maken aan de cliënt.

Spreeken vanuit de “ik-boodschap”: met het geven van een ik-boodschap geef je de cliënt de ruimte om zijn eigen verhaal te doen en respecteer je zijn inbreng.

Kritisch omgaan met regels : veel regels benemen de cliënt het gevoel van verantwoordelijkheid en beletten hem zijn eigen grenzen te ontdekken.

Ruimte geven/zelfstandigheid stimuleren : begeleiders hebben de neiging om ervoor te zorgen dat alles in de groep goed reilt en zeilt. Het is fijn om de hele situatie in de hand te hebben. Daarmee ontnemen je de cliënten echter de mogelijkheid om te leren, te experimenteren en fouten te maken.

Niet invullen : wanneer we steeds in plaats van de cliënt denken, handelen en bepalen wat goed voor hem is, laten we indirect weten dat hij dat zelf niet kan en ontnemen we hem de kans om een eigen invulling te geven aan zijn leven.

Inspraak geven : bij beslissingen over het reilen en zeilen van het huis moeten de cliënten ook inspraak hebben. Dit kan in de vorm van een cliëntenvergadering, door het zetelen in allerhande commissies zoals de selectiecommissie,gebruikersraad...Hier moeten ze echter aux sérieux genomen worden want het is zeer gemakkelijk om hen naar je hand te zetten.

Goede teamsamenwerking : door regelmatig overleg ontstaat een grote

vzw Home Monsheide
Monsheide 4
3990 Peer
tel.: 011 631351
fax: 011 636079
onthaal@monsheide.be

betrokkenheid. Het is belangrijk om regelmatig stil te staan bij hoe we met elkaar omgaan, elkaar feedback te geven, duidelijk te maken aan elkaar hoe we in het werk staan. De sfeer en de openheid in het team heeft zijn weerslag op het welbevinden van de cliënten.

Gelijkwaardigheid nastreven in de groep : ook gelijkwaardigheid onder de cliënten dient nagestreefd door hen te leren overleggen, ongenoegens jegens mekaar te leren uiten, en te leren luisteren naar mekaar.